

ПРИМЉЕНО: 25 ЈУН 2008

ОРГАНИЗ.ЈЕД. БРОЈ

0603 358/5

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ
НОВИ САД

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

– обавезна садржина –

<p>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ</p> <p>1. Датум и орган који је именовано комисију Наставно-научно веће Природно-математичког факултета у Новом Саду на 20. седници одржаној 17. 06. 2008.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Др Јован Плавша, редовни професор ПМФ у Новом Саду, Регионална географија, изабран 1.04.2005. године, председник - Др Јован Ромелић, редовни професор ПМФ у Новом Саду, Друштвена географија, изабран 3.04.2000. године, ментор - Др Саша Кицошев, редовни професор ПМФ у Новом Саду, Друштвена географије, изабран 25.5.2001, члан - Др Зоран Милошевић, доцент Факултета за физичку културу у Новом Саду, изабран 18.03.2004. члан
<p>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</p> <p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Станко (Давид) Матић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: Рођен 20. 07. 1953. Мрђебаре, Купрес, Босна и Херцеговина</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Одбрана 27. јул 2006. године, Природно-математички факултет, Нови Сад, Теза - "Туристичка валоризација општине Тител"</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Туризам</p>
<p>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Туристичка валоризација спортско-рекреативних комплекса у Војводини</p>
<p>IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл. Докторска дисертација је написана на 269 страна. Подељена је на 10 поглавља. Од помоћне апаратуре садржи 109 фотографија, 26 табела, 19 карата. Поглавља означавају следеће целине: Предговор, Увод, Опште карактеристике спорско-рекреативних комплекса, Туристичка валоризација спортско-рекреативних центара, Елементи и фактори туристичке валоризације спортско-рекреативних комплекса, Методологија туристичке валоризације, Технике валоризације, Географске карактеристике Војводине у функцији развоја спортско рекреативног туризма, Туристичко-географски положај Војводине, Природни услови за развој спортско-рекреативног туризма, Опште друштвено-географске основе туризма Војводине, Културна добра као комплементарни туристички ресурс, Географски размештај и карактеристике спортско-рекреативних комплекса, Комплекси као саствни део лечилишних и бањских центара, Спортско-рекреативни центри као самосталне целине, Закључак, Биографија, Литература, Прилози.</p>
<p>V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: У почетним деловима тезе, кандидат, коментаришући многобројне дефиниције, даје своје појмовно одређење спортско-рекреативних комплекса. По њему, спортско-рекреативни комплекси чине адекватне просторе који су у функцији приоритетног циља окупљања и активног спровођења садржаја физичке културе свих старостних група оба пола појединих насеља коме припадају објекти и опрема, дисперзивних просторних целина у ближој и даљој околини, као и стручни и остали кадрови који учествују у реализацији савремено конципираних модела спортско-рекреативних активности. Полазећи од ове дефиниције, спортско-рекреативни комплекси морају задовољити следеће захтеве: отвореност и доступност објекта свим потенцијалним корисницима; комплексност садржаја у циљу задовољавања диференцираних потреба и интереса посетиоца; економичност комплекса који се заснива на релативно јефтином коришћењу спортско-рекреативних садржаја, што омогућава задовољење потреба и корисника који имају различите платежне могућности. Он потом утврђује степен корелације између размештаја и специфичне функције појединих спортско-рекреативних центара, релевантних услова и фактора који постоје у одређеном простору. У првом реду аутор истиче потребу за истраживањем међузеза комплекса и природних компонента простора, као што су геолошки састав и морфологија терена, микроклиматски услови, воде (различити типови издани, језера,</p>

водени токови), фитогеографске карактеристике простора.

Од битног значаја је чињеница да је докторант утврђивао међусобну повезаност основних структура становништва које могу да утичу на њихову наклоност ка бављењу спортом и рекреацијом.

Дајући структуру и функцију спортско-рекреативних комплекса аутор утврђује и степен корелације појединих карактеристичних привредних структура простора и величина, функција, атрактивних атрибути појединих комплекса, у првом реду рекреативних.

У одељку **Спортско-рекреациони комплекси и рекреативна потреба локалног становништва**, аутор истиче да термин спортско-рекреативни комплекс употребљен у дисертацији не треба идентификовати са изразом - туристички центар. Туристички центри, иако их различити аутори на разне начине тумаче, уопштено узевши су просторне целине са изразитом концентрацијом туристичке понуде која им омогућава положај главних носилаца туристичког промета и полова развоја туристичких регија. С друге стране, спортско-рекреациони комплекс је функционална целина која може, али не мора бити нужно и туристичка категорија и, штавише, она је својим скупом објеката намењених спортско-рекреативним активностима, концентрисана на узаном простору, обично на ивичном или неком другом делу насеља, где услови одударају од оних који од човека изнуђују такве активности. У том смислу су овакви објекти својом садржајем одвојени од главних производних активности у насељу. Израз "комплекс" коришћен је поред осталог и зато што је то простор који је издвојен и индивидуалисан обележјем који га чини локалитетом са највећом концентрацијом објеката и који су у функцији спорта и рекреације.

За потребе типологизације спортско-рекреативних комплекса аутор је утврдио критеријуме које је потом користио за утврђивање особености одређеног објекта. У ове критеријуме спадају - функционална усмереност (1) и ниво и квалитет опремљености објеката (2).

Функционална усмереност одређује намену простора. Она, пре свега, може бити полифункционална или монофункционална. Поменуто примарне категорије, поготово полифункционална може бити подељена на више поткатегија. Полазећи од чињенице да се овде ради о **спортско-рекреационом комплексу**, то је и примарна његова усмереност полифункционалног карактера. То значи, да се у већини таквих центара упражњава више садржаја, као што су купалишна рекреација, спортови на води, кошарка, одбојка, тенис, фудбал, итд. Највећи број центара који имају полифункционални карактер, поседује једну или две примарне намене. Оне су главни извор прихода и показатељ су настојања да се потенцира најтраженији облик рекреације, али су извор тежње за постизањем квалитета. У том смислу центри такве функционалне усмерености могли би се условно сматрати као монофункционални. Дакле њихова монофункционалност нема потпуни, искључиви карактер јер, поред осталог, он не би био примерен једном спортско-рекреационом комплексу. Свакако да функционална усмереност објекта има пресудан утицај на начин уређења и коришћења простора. Највећи број центара имају само рекреативну сврху, без организације спортских манифестација.

Други критеријум - **структура и квалитет опремљености** захтева поштовање основних норми које су неопходан услов да спортско-рекреациони комплекс као такав функционише. Дакле неопходно је не само поштовати минимум услова да би одређени објекат могао да буде третиран као спортско-рекреативни комплекс; већ и његова структура која се може јавити у разним варијантама. Њихов избор зависи од намене, величине инвестиција, начина и степена поштовања принципа градње уопште, поштовање савремене методе градње, итд.

Свакако да квалитет опремљености има утицај на рангирање објекта у свим гранским сегментима којима располаже или у неким од њих а самим тим и на квалитет понуде. Ниво понуде по правилу се управља ка масовности посете или тежи да се уклопи у посету спортиста и рекреативаца по принципу селекције, дакле ка онима који траже оптималне услове за потребе врхунских припрема или организације такмичења високог ранга, а када су у питању рекреативци, свакако да су у питању они који постављају селективне захтеве, дакле захтеве за врхунским условима рекреације.

При разматрању **географског размештаја спортско-рекреационих центара** одређују се њихова макропросторна обележја која карактеришу специфичност просторног размештаја свих центара на простору Војводине. Они истовремено одражавају стање осталих садржаја који су везани за активност спортско-рекреативних центара тог простора. У други план је стављена локација, односно локациони модели, који се односе на степен оптималности смештаја индивидуалног објекта или збирних локација (комплекса и зона). То значи да друга врста модела поседује микропросторна обележја.

Приликом боравка на терену, урађена је туристичка валоризација сваког комплекса у Војводини, на основу примена, поред осталог и техника анкетирања и интервјуисања запослених лица у комплексима. Уколико у одређеном комплексу постоји маркетинг служба, одељење туристичке организације, особље које тренира спортисте, бави се физиотерапијом и слично, интервјуисани су запослени у тим службама. Начин интервјуа је зависио од тога, да ли се ради само о комплексу специјализоване намене или о сложеном туристичком центру који има намене које превазилазе спорт и рекреацију.

При туристичкој валоризацији објеката и непосредне околине, чијим вредновањем се покушало доћи до одређених резултата о стању, предностима и недостацима развоја туризма у комплексима, коришћени су следећи елементи: **Туристичко-географски положај** - положај у односу на саобраћајне комуникације,

приступачност, положај у односу на матична места туриста. **Природне вредности** - рељеф, клима, хидрографија, биљни и животињски свет, са посебним нагласком на на оне који поседују атрактивне атрибуте. **Антропогене вредности** - културно-историјске вредности у комплексу и околини. **Квалитет смештајних капацитета** - квалитет и број смештајних капацитета у самом комплексу, као и у ближој околини комплекса. **Опремљеност објеката одговарајућим елементима** - квалитет спортских и рекреативних терена према функцијама које поставља оптимално одвијање ових активности. **Квалификациона структура запослених**- постојање кадрова спортске, медицинске струке, туристичке, економске, и др. **Амбијент места** - уређеност амбијента у коме се комплекс налази, разноликост, очуваност, привлачност за туристе. Општа туристичка вредност је одређивана на основу просечне вредности свих вреднованих елемената. На основу тога, комплекси су могли бити сврстани у категорије са контрактивним зонама следећег реда величине: 1 (недовољан квалитет) – није за туристичку презентацију; 2 (квалитет који задовољава) – локални туристички значај; 3 (добар квалитет) – регионални значај; 4 (врло добар квалитет) - шире регионални значај; 5 (одличан квалитет) – међународни туристички значај.

У оквиру комплекса као саставних делова лечилишних и бањских центара дата је структура и функција релевантних компоненте простора комплекса и извршена је туристичка валоризација комплекса чији је идентитет одређен следећим поглављима: Бања Кањижа, Јунаковић бања као спортско-рекреативни центар, Меленци и спортско-рекреативни центар Русанда, Бања Бечеј као здравствени и спортско-рекреативни центар, Бањски и спортско-рекреативни туризам Темерина.

Спортско-рекреативни центри као самостални комплекси главних и комплементарних објеката обухваћени су у оквиру следећих тематских целина: Спортско-рекреативни центри у Вршцу, Спортско-пословни центар "Војводина" у Новом Саду, Спортско-рекреативни центар Карађорђево парк, Спортско-рекреативни туризам општине Бачка Паланка, Туристичко-рекреативни значај Белоцркванских језера, Туристички и спортско-рекреативни центар Палић, Пољопривредно-туристичко добро Зобнатица, Спортско-рекреативни центар "Венус" у Бечеју, Спортско-рекреативни центар "Родић" Кула, Спортско-рекреативни комплекси у општини Ада, Општина Инђија и спортско-рекреативни комплекс будућности, Стање и могућности развоја спортско-рекреативног туризма општине Тител, Спортско-рекреативни комплекс "Кронић" Сомбор, Спортски центар "Раде Свилар" Апатин, Парк природе "Панонија".

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

уз напомену:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Matic Stanko, Kicosev Sasa (2008): Sport Centar "Millenium" in Tourism of Vrsac, Scientific Magazine Economy and Tourism, Rhodos. (rad je recenziran bi biće objavljen tokom 2008. godine). Dokaz predstavlja dopis od Board of Editors u prilogu.
2. Matic Stanko, Kicosev Sasa (2008): Kanjiza Spa and Sport and Recreative Tourism, Scientific Magazine Economy and Tourism, Rhodos. (rad je recenziran bi biće objavljen krajem 2008. godine). Dokaz predstavlja dopis od Board of Editors u prilogu.
3. Matic Stanko (2008): Touristical potencial of Titel Community, Földrajzi Értesítő (Geographical Bulletin, Budapest, 4/2008. Dokaz predstavlja dopis od Board of Editors u prilogu.
4. Матик Станко (2008): Спортско-рекреативни туризам у општини Тител, Збоникот на Факултетот, факултет за туризам-Скопје, Скопје. Доказ је потврда декана факултета др Аце Миленковски.
5. Матик Станко (2008): Могућности развоја наутничког туризма у Тителу, Збоникот на Факултетот, факултет за туризам-Скопје, Скопје. Доказ је потврда декана факултета др Аце Миленковски.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Код већине војвођанских насеља у свом првобитном облику или намери овакви објекти су били намењени локалном становништву које укључује приградска или, уопште, оближња насеља. Нека су од њих углавном задржала састав и структуру корисника услуга центара, док су други услед израженије атрактивности или налазећи се у условима појачаног обима и интезитета тражње за рекреацијом других средина ширих локалних и регионалних размера, добили и обележја туристичких дестинација. Уочено је да је таква појава нарочито била изражена код центара са купалишеним објектима који користе термоминералну воду лековитог дејства.

Спортска рекреација представља виши облик рекреације. За разлику од спортске активности која је најчешће спутана правилима, рекреација је, напротив, слободнија, односно одудара од ритуала такмичарског спорта, који је стандардизован и тежи да се конзервативно одбрани од нових форми активности.

За просторе на којима се налазе центри је карактеристично да су доживели трансформацију која је иначе својствена и туристички уређеним просторима. То је трансформација у средину чије ће главно обележја представљати одсуство безличности а присуство одговарајућих атрактивних атрибута, а пре свега рекреативних. И у једном и у другом случају постоји тежња да се планирањем стварају позитивни ефекти у

простору, a негативни минимизирају, тј. да се просторни систем доведе у стање које одговара специфичним рекреативним потребама човека.

Међутим, већини ових центара је својствено да не поседују процесе и појаве типичне за туризам, пре свега, због тога што је за туризам карактеристично да се путовање и боравак одвијају у дестинацијама изван уобичајног места пребивалишта и рада. Остали елементи туризма су углавном појављују и у спортско-рекреативним центрима подређених потребама локалног становништва. То је настојање да се простор преуреди за потребе рекреације као уопштено узевши слободновременске активности. Затим то је чињеница да је боравак људи на таквим просторима краткоточног карактера. За посетиоце који до ових центара долазе из других места, сами центри имају туристички карактер, поред осталог и зато што се обично граде тако да буду физички одвојени од насеобинског простора или делова града који имају било коју од економских функција.

Према атрактивном својству вредности које су присутне у овим центрима, поседују, како је поменуто, рекреативне атрибуте који могу да утичу на рекреативна туристичка кретања. Вода као активни агенс природног комплекса, има примарни значај уопште, и она овде представља основу која иницира формирање садржаја односно понуде таквих центара. Међутим, треба истаћи да рекреативне вредности као саставни део ових центара нису обавезно у примарном виду природног порекла већ чине елементе трансформисане географске средине (вештачка језера, канали, вода из дубљих бушотина и сл.).

Спортско-рекреативни центри као саставни делови насеља чине истовремено аспект али и показатељ начина и квалитета живота домицилног становништва, јер и само бављење спортско-рекреативним активностима, како истиче аутор, представља елемент квалитета живљења.

Спортско-рекреативни центри у насељима пружају могућност становништву да осим задовољења својих најелементарнијих потреба, осим бављења активностима које одражавају начин и вид уобичајне основне егзистенције, да може да развија своју индивидуалност која је усмерена на одмор, забаву, односно рекреацију. Социо-економски положај човека као критеријум, услов рекреације овде је сведен на секундарну позицију или је потпуно отклоњен. Створена је могућност како уобичајне рекреације месног становништва, тако и туристичке рекреације оних који живе у удаљенијим местима, јер сам центар обично, по свом садржају и функцији има такав карактер. Рекреативцима нису потребни велики издаци да би отишли до удаљених туристичких дестинација, већ им садржаји у локалним центрима делимично надокнађују потребу за жељеним или наметнутим облицима рекреације. Питање је да ли објекти могу да одговоре на потребе које им задовољава туристичко путовање. Претпоставка је да не, јер у састав човекове тежње да се рекреира не улази само један вид, аспект активности, већ се у позадини свега тога налазе много сложенији мотиви. Суштину овог проблема одражава чињеница да туристичко путовање представља резултат подсвесне жеље путника да трансформише свет у симболичко поље, да валоризује простор у симболичку вредност, а само путовање добија скривени смисао који је изнад њега самог.

Аутор закључује да су спортско-рекреативни комплекси у Војводини релативно бројни. За њих је својствено да су размештени у оквиру различитих географских целина. Као што је то случај и за Србију у целини они су врло распрострањени и заступљени у бањским или лечилишним центрима у ужем смислу. То је зато што се бање налазе у уређеној средини са очуваном природом или уређеним парковским просторима са добрим, здравим окружењем. Осим тога, бање само по себи садрже хотелијерско-ресторатерске објекте. Такође, пошто су усмерене на превентиву и лечење поседују богати инструментаријум, терене за рехабилитацију, терапију и слично. За развој спортско-рекреативних активности велики значај има и стручни кадар којима бањски центри располажу.

Због различите природе медицине и спортско-рекреативних активности постоји тежња за одвајањем простора и објекта који су усмерени према остваривању ове две функције. Лечилишна функција се мора остваривати у мирној средини, док су спорт и рекреација врло динамични и могу се одвијати у живахној средини која је страна самом процесу лечења.

Друга група комплекса, које је кандидат означио као самосталне целине, првенствено има спортско-рекреативну функцију или још неку туристичку функцију која је пратећег карактера. Они су у Војводини често везани за градове јер су усмерени ка спорту и рекреацији локалног становништва. Они који својим технолошким могућностима и капацитетима превазилазе потребе града и околине имају регионални, национални или чак међународни значај.

Постоје, такође комплекси који су изграђени уз атрактивну хидрографску целину (језера, реке) и такви обично имају дугу традицију, добру инфраструктуру и у функцији су спорта и рекреације који имају већу контрактивну зону (Палић и Белоцркванска језера, на пример).

Велики значај имају и комплекси који су настали у оквиру некадашњих делова пољопривредних комбината који су имали амбиције да уреде природну средину и свој материјални капитал и дају му туристичку функцију. Она може бити спортско-рекреативна, али и манифестациона или неки други облик културне туристичке функције (Зобнатица, Панонија и др.)

Туристичка валоризација је показала највећу вредност Спортско-рекреативних центара у Вршцу (Миленијум), на Палићу и Белоцркванским језерима. Остали комплекси су претежно у фази брзог или спорог развоја. За сада су ретки они који доживљавају опадање и деградацију. То је делом својствено комплексима који се налазе у мањим местима и у фази су приватизације која се споро реализује.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У раду је кандидат настајао да узимајући у обзир не само опште параметре карактеристичне за туристичко вредновање спортско-рекреативних комплекса у Еропи и код нас, већ је настајао да их на основу познавање ситуације на терену, модификује тако да их максимално прилагоди стању у Војводини. Притом он је био приморан да користи принцип генезе јер су комплекси настајали у различитим периодима које карактеришу депресивна стања, мање или веће изражености. Будући да је кандидат био укључен у спортско рекреативни живот Војводине и Србије, у раду је износио чињенице које су биле мање познате истраживачима који нису учествовали у спортско-рекреативној и туристичкој пракси, али су битно утицали на судбину настанка, рада и опстанка објеката. Он је ова сазнања документовао не само коришћењем сопствених искустава, већ и анкетирањем менаџера и стручњака који и сами учествују или су учествовали у организацији рада појединих објеката.

Комбинујући квантитативно-квалитативни метод истраживања туристичке валоризације и коригујући добијене резултате чињеницама добијених на основу емпиријских искустава, он је стање комплекса успео да истражи тако да је добио високовредне резултате са становишта могућности које пружају применљиви истраживачки инструментаријуми који поседује наука о спортско-рекреативном туризму.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Дисертација садржи све битне елементе

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци
У науци о туризму, први пут је на простору Војводине и Србије, извршено истраживање спортско-рекреативних комплекса са аспекта туристичке понуде и тражње. Извршено је врло прецизно оцењивање оптималности локације и размештаја ових објеката уз примену класичних и модификованих и потпуно нових принципа туристичке географије, туристичког планирања и просторне економије. Образложени су предлози да Војводина као најурбанизованија регија у Србији, треба да у градским насељима гради спортско-рекреативне комплексе локалног или у првом смислу туристичког карактера (регионална и шира контрактивна зона). Дат је научно образложен разлог да се реконструкцијом здравствених и бањских центара одвоје бањско-лечилишне од спортско-рекреативних зона. Комплекси који се налазе у фази пропадања услед очекивања споре реализације приватизације могу бити спашени ниском продајном ценом, јер је неколико примера показало да је такав поступак у нашим условима најбољи начин да се комплекси брже продају и сачувају од деградације и ревитализују према високим европским стандардима.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Јован Плавша, редовни професор ПМФ
у Новом Саду, председник

Др Јован Ромелић, редовни професор ПМФ
у Новом Саду, ментор

Др Саша Кицошев, редовни професор ПМФ
у Новом Саду, члан

Др Зоран Милошевић, доцент Факултета за физичку културу
у Новом Саду, члан